

Flyv sommerfugl, flyv

Kultur, æstetik og fællesskab

Sommerfugle er forunderlige, smukke insekter. De fanger opmærksomheden, børnene forsøger at nå dem, og mange børn er optagede af at tegne dem igen og igen.

Børnene kan lære om de økologiske sammenhænge ved at se, hvordan sommerfuglelarverne lever, og høre om deres forunderlige livscyklus.

Med lidt træning og interesse kan børn og voksne blive gode til at kende de mest almindelige sommerfugle og dermed lære nye ord og navne. I kan også finde sammenhænge mellem sommerfuglenes navne og deres farver, mønstre eller de planter, de spiser.

FORFATTER: Ida Kryger
FOTOS: Molslaboratoriet,
Naturhistorisk Museum Århus
TEGNER: Eva Wulff og Bryan d'Emil

Friluftsrådet

Grønne Spirer
www.groennespirer.dk

FAKTA OM SOMMERFUGLE

Sommerfuglens krop er opbygget ligesom hos andre insekter. Hovedet har antenner, forkroppen har fire vinger og seks ben, og sidst er bagkroppen, hvor kønsorganerne sidder. Den voksne sommerfugl lever mest af saft, som den suger op gennem sin snabel. Når snablen ikke er i brug, er den rullet op i en spiral.

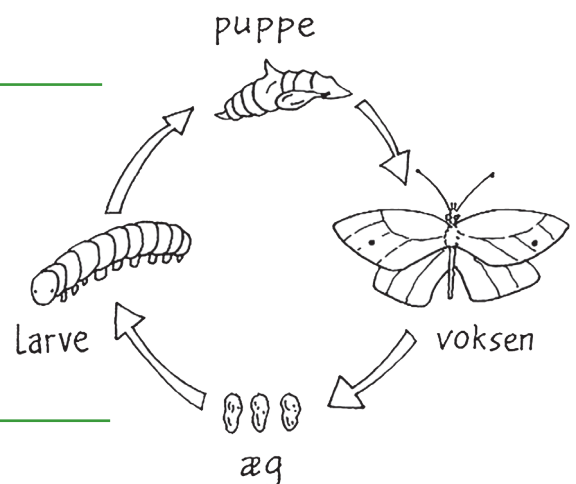
AKTIVITET 1 *Der sad en larve på et blad*

Mange børn kender sangen: »Der sad en larve på et blad, og den var temmelig glad, for det var lige den slags blad, som var dens bedste mad«.

Måske var det en larve af nældens takvinge, der sad og gufede af brændenælderne, for det er lige den slags blade, den lever af.

Start med at synge og lege sangen om blev til en sommerfugl.

Fortæl og vis børnene, hvordan larven forvandles til sommerfugl.

AKTIVITET 2 *Fra æg til sommerfugl*

Sommerfuglens livscyklus er opdelt i æg, larve, puppe og endelig sommerfugl. Den voksne sommerfugl lever ofte kun i kort tid, så den har travlt med at finde en mage, parre sig og lægge æg, som kan blive til nye små larver.

AKTIVITET 3 *Ud at se på sommerfugle*

Mange sommerfugle er lette at få øje på med deres smukke farver og deres forunderlige flaksen med vingerne. Find et godt sted at gå på sommerfuglejagt. Det kan være en stor og åben eng med mange forskellige blomster og planter eller et åbent skovstykke.

I skal bruge:

Sommerfuglenet, lupdåser og terrarium af plast og en opslagsbog (f.eks. Gyldendals Guide til Danske Sommerfugle) samt børnebøger fra biblioteket.

Fang sommerfuglen med et net, og list den forsigtigt over i et stort forstørrelsesglas eller et terrarium, så I kan studere sommerfuglen tæt på, inden den slipper fri igen.

AKTIVITET 4 *Lær sommerfuglene at kende*

Det kan være sjovt at fremstille sin egen bestemmelsesnøgle over alle de sommerfugle man ser.

Det kræver, at man lægger mærke til de småting, og giver sig god tid.

Prøv at gå ud flere dage på forskellige lokaliteter.

Mon ikke I fanger disse sommerfugle: Blåfugl, citronsommerfugl, stor kålsommerfugl, tidselsommerfugl, dagpåfugleøje og nældens takvinge.

Voksne og børn kan sammen kikke i en opslagsbog og finde frem til sommerfuglens navne og »familier«.

ET VOKSEN LIV UDEN FØDE

Nogle sommerfugle har ingen »mund«. De har optaget næring i larvestadiet, og hele deres voksentilværelse på knap en uge har kun som mål at sikre den næste generation.

SOMMERFUGLE PÅ BESØG

I kan lokke sommerfuglene tættere på, så I rigtig kan studere deres flotte former og farver.

AKTIVITET 5 *Lokkesnore*

Rigtig mange sommerfugle tiltrækkes af saft fra sårede træer eller af overmodne frugter. Derfor kan man lokke sommerfuglene til sig med snore, som er dyppet i en godt gæret frugtsaft.

Først laver man en saftblanding af 1 liter saft, 2 liter vand, ½ kg sukker og 1 pakke gær. Man hælder alle tingene i en stor spand og rører det hele godt sammen. Blandingen trækker 1-2 døgn, inden den er klar. Læg et stykke stof over imens.

Herefter laves et antal snore. Lad børnene måle snore op af en længde på ca. 60 cm. Sno-

renes tykkelse kan være 5-8 mm. Det er bedst at bruge bomuld.

På snorene sættes S-formede kroge lavet af ståltråd. Vedhjælp af krogene kan snorene hænges på kanten af saftspanden, og de kan også let hænges op i grene eller i buske.

Snorene er klar, når de har ligget og suget den gærede saft i et døgn. Nu kan snorene hænges op. Lokkesnorene kan bruges mange gange. Tal med børnene om, hvorfor sommerfuglene kommer til snorene.

AKTIVITET 6 *Klækning af sommerfuglelarver*

De fleste sommerfuglelarver har deres helt bestemte foderplante. Man finder larverne, når man leder på de rigtige planter på det rigtige tidspunkt.

Når I samler larver, så tag kun nogle få med hjem. I skal bruge et bur, det kan være en tæt kasse eller et terrarium. Der skal være et fint net over buret, så der altid kan komme frisk luft ind til larverne. Det er meget vigtigt, at I lægger mærke til, hvilken plante I finder larven på. Tag nogle skud med blade fra planten med hjem. Larverne skal helst have friske stængler og blade hver dag. I buret skal I også lægge nogle små grene og kviste. Dem skal larverne bruge, når de skal lave deres puppe.

Er I opmærksomme, kan I se sommerfuglen komme ud af sin puppe. Sommerfugle kommer ofte ud af puppen tidligt på dagen. Lad sommerfuglen sidde i sit »bur« et par timer til vingerne er tørre, inden I slipper den ud i naturen.

Prøv om I kan finde:

- Nældens takvinge i maj og juni: Larverne findes på brændenælder i maj. Puppertiden varer nogle uger.

- Tidselsommerfugl i juli og august: Larverne lever på tidsler. Tidselsommerfuglen kommer hertil fra Nordafrika de fleste år, men tidspunktet varierer. Derfor kan man ikke sige noget sikkert om, hvornår man kan finde larver. Man kan dog tit finde larver i juli eller august. Puppertiden varer ca. 2 uger.

I en sommerfuglebog kan I læse om andre sommerfugle, og hvor I finder larvernes levesteder.

I kan også købe sommerfugleæg til at klække

SOMMERFUGLEHISTORIER

- Når der faldt brede snefnug i Jylland, sagde man: Nu kommer der hvide sommerfugle.
- Nogle tror, at når et menneske dør, kan deres sjæl flyve væk som en sommerfugl.
- Gamle mundheld siger, at når sommerfugle flagrer, bliver det fint vejr.

EN LEGEPLADS FYLDT MED FARVER OG DUFTE

Sværmende sommerfugle og smukke blomster taler til vores æstetiske sans. Med dufte og blomster kan I lokke dem ind på legepladsen.

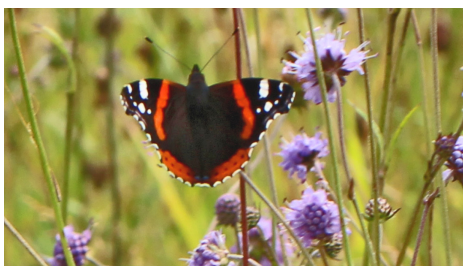
AKTIVITET 7 *Gør legepladsen til et sommerfugleparadis*

På legepladsen kan I plante de planter, sommerfuglene holder mest af som voksne og larver.

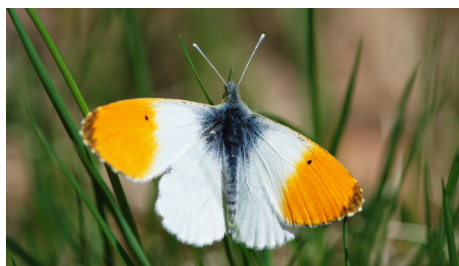
Sommerfuglebusken blomstrer fra sidst i juli til september, og den står da og dufter sødt og krydret. Som det danske navn antyder, elsker sommerfuglene den. Det er spændende at plante en busk på legepladsen eller i en stor krukke, og se hvilke sommerfugle den tiltrækker. I kan gå på planteskolen og købe busken i starten af foråret, børnene kan være med til at plante den.

Mange krydderurter er ligeledes stærkt duftende og tiltrækker også sommerfugle, og så får man jo samtidig et grønt drys til frokosten. Prøv f.eks. med timianplanter. Lavendler har den samme egenskab og kan iøvrigt bruges i små stof-duftposer.

Endeligt er der selvfølgelig de naturlige vilde danske arter, som sommerfuglene og deres larver ernærer sig af i den danske natur. Prøv at bibeholde et hjørne af børnehaven med brændenælde, tidsler, skt. hansurt og kållignende planter som f.eks. agersennep.

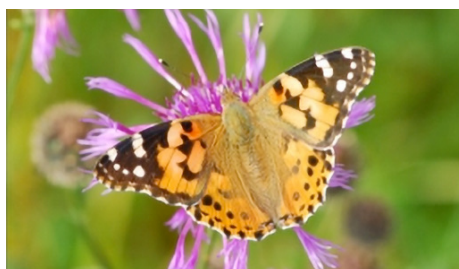
Admiral

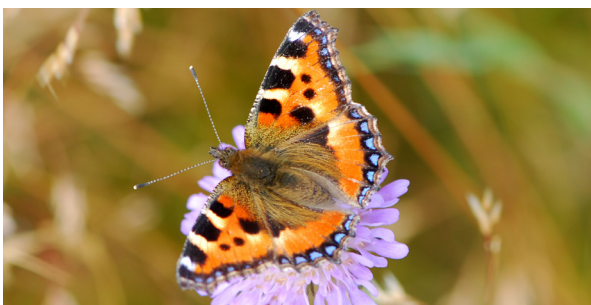
Aurora

Dagpåfugløjje

Tidselsommerfugl

Nældens takvinge

Blåvinge

VIDSTE DU AT

- En sommerfugl lugter med følehornene
- Hannen kan lugte en hun på op til 5 km afstand
- Nogle sommerfugle flyver syd på om vinteren
- En sommerfugl har tusinder af øjne
- En sommerfugl kan se hele vejen rundt
- Sommerfuglen suger nektar med sin snabel
- Nektar er sukker

SOMMERFUGLELEGE

Identifikation: Børn møder naturen ved at betragte naturforhold gennem sig selv. Når sommerfuglen flyver blandt blomsterne, er det fordi, den synes, blomsten er smuk, og at det er sjovt at flyve højt over engen.

AKTIVITET 8 *Larveleg*

Legen leges f.eks. på et stort område bevokset med græs og vilde blomster.

Børnene danner en larve ved at stå tæt sammen på en lang række og holde fast i hinanden. Børnene bevæger sig fremad som en langbugtende larve.

Når larven skal forpuppe sig, lægger alle børn sig ned, indtil den voksne siger »kom ud af din puppe smukke sommerfugl«. Mange sommerfugle flyver nu rundt på området. Den voksne siger, hvor sommerfuglene kan flyve hen. F.eks. hen til de gule blomster eller hen til brændenælderne for at lægge æg.

Legen sluttet med, at det bliver vinter, og sommerfuglene sætter sig i dvale. Tal med børnene om, hvad sommerfuglene gør om vinteren.

Citronsommerfuglen kan ses hele foråret, når vejret er godt. Den må betragtes som en rigtig forårsbebuder. Den har nemlig overvintret som voksen sommerfugl og ikke som æg, sådan som mange andre. Hvor tidligt får I citronsommerfuglen at se?

AKTIVITET 9 *Sommerfugle i skoven*

En leder-sommerfugl vælges til at flyve forrest gennem skoven. Hun må gerne flyve uden for stierne, og hun viser, hvordan vi andre skal flyve: Langsomme, graciøse vingeslag eller

hurtige skiftende retninger. Alle vi andre skal gøre det samme. Der er vigtigt, at hele gruppen af børn og voksne flyver tæt i en gruppe og oplever skovens mørke vildnis.

LAV SELV SOMMERFUGLE OG LARVER

I de pædagogiske læreplaner lægges der op til, at børnene skal udtrykke sig gennem billeder og anden kunstnerisk udfoldelse. Hvorfor ikke lære lidt om sommerfuglene samtidig?

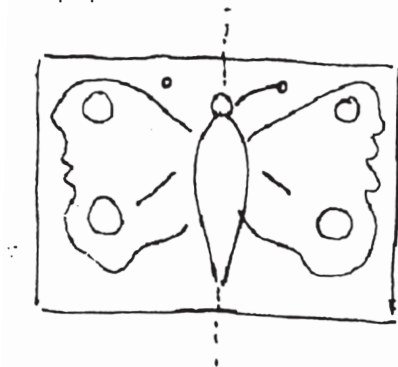
AKTIVITET 10 *Foldebilleder*

Børnene får et stykke papir til fremstilling af et sommerfuglebilled. Papiret er foldet på midten.

Børnene starter med at afsætte pletter og mønstre på den ene halvdel af papiret, og hver gang de har sat en farveklat foldes papiret sammen og gnides med hånden over stedet, så en symmetrisk plet afsættes på den anden side. Herefter folder børnene papiret ud igen, og sådan fortsætter de, indtil sommerfuglen er færdig med krop og vinger. Til sidst tegnes følehornene på.

Sommerfuglene kan klippes ud, og sættes på farvet eller sort papir.

Prøv at finde jeres egne sommerfugle i opslagsbøgerne.

AKTIVITET 11 *Larven Buster*

I kan selv lave en stor larve på legepladsen af hønsenet fyldt med mos, græs og lignende. Lav øjne og mund af naturmaterialer. Hvert enkelt

barn kan også lave sin egen sokkelarve med knappeøjne og små piberenserfølehorn.

AKTIVITET 12 *Sommerfugle af silkepapir*

Materialer

- Silkepapir: blått til blåfugl, gult til citronsommerfugl eller hvidt til kålsommerfugl.
- En syl til at bore huller til følehorn.
- Grene, trælim, rulleøjne og følehorn

Gå først i skoven, hvor hvert barn finder deres egen gren til sommerfuglens krop. Grenene skal være 5-8 mm tykke og 10-12 cm lange. Hjemme rives silkepapir ud til vinger, de skal have 4 vinger. Lim vingerne på træpinden – ca. midtpåden lille pind. Det ser godt ud hvis man krammer vingen lidt, der hvor den skal limes fast.

Sommerfuglene hænges op i loftet i snore.

